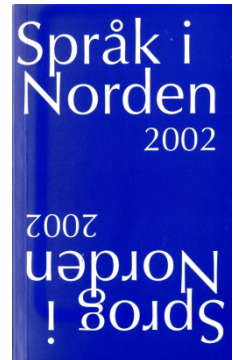

Sprog i Norden

Titel: Hvordan går det egentlig med nabosprogsundervisningen?
Forfatter: Henrik Møller
Kilde: Sprog i Norden, 2002, s. 59-72
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk Sprogråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Hvordan går det egentlig med nabosprogsundervisningen?

Henrik Møller

I efteråret 2001 bad Nordisk Ministerråds sprogpolitiske referencegruppe mig om at undersøge hvad der fandtes af ...aktuelle udredninger vedrørende nabosprogsundervisningen i Norden. *Undersøgelsen skal omfatte grundskoleniveau, videregående gymnasiale uddannelser og universitetsniveau.* Undersøgelsen skal afsluttes med en vurdering af hvor man ...med størst nordisk nytte kan initiere et projekt, og om der anbefales forskningssatsning eller et udredningsarbejde igangsat (citeret fra det skriftlige oplæg til mit arbejde). Undersøgelsen blev afleveret i udgangen af december 2001 til Nordisk Ministerråd i København.

Sådan som jeg opfattede denne opgave, lå den primære vægt på undervisningen og nabosprogsdidaktikken, altså en undersøgelse af rapportering om undervisning der har fundet sted, og gerne også en evaluering af undervisningen: Hvordan har den virket? Hvad har eleverne/de studerende fået ud af undervisningen?

Jeg har forsøgt at løse opgaven ved at kontakte forskellige personer som jeg formodede havde kendskab til nabosprogsundervisningen og til dels også til en evt. forskning på området. Desuden har jeg deltaget i to meget forskelligartede nordiske arrangementer, Öresundssymposiet i Lund og en konference/kursus i Foreningen Nordens regi på Lysebu i Oslo.

Endvidere har jeg opsøgt litteratur om emnet, dels på Internettet, dels i biblioteksbaser og ved forespørgsler til personer der arbejder med dette eller beslægtede emner.

Det viste sig ret hurtigt at der er ét meget dominerende arbejde på området, nemlig Inger Aas' hovedopgave (speciale) ved Universitetet i Oslo (upubliceret, men afleveret i kopi til Nordisk Ministerråd i København).

Opgaven er dominerende på flere måder: For det første er det den største undersøgelse, rent kvantitativt, der nogensinde er lavet over emnet nabosprogsundervisning i Norden, primært forstået som den undervisning der finder sted i folkeskolerne i de skandinaviske lande om sprog, kultur og litteratur i de to respektive nabolande.

For det andet refererer Inger Aas de tidligere undersøgelser der er lavet, ligesom hendes litteraturliste omfatter stort set alle de henvisninger jeg i forvejen var i gang med at finde ad andre veje: Inger Aas har altså gjort en stor del af det jeg opfatter som min opgave, i hvert fald hvad angår folkeskolen/grundskolen i de tre nabolande, Danmark, Norge og Sverige. De typer af værker jeg i øvrigt fandt, kan kategoriseres i følgende grupper:

1. Idekonferencer, kurser og/eller egentlige undervisningsmaterialer der rummer anbefalinger, ideudveksling, metodiske tips osv. for lærere på forskellige niveauer
2. Værker der beskriver undervisning og evt. resultater heraf
3. Rapporter om nordisk sprogforståelse, men uden egentlig fokus på den undervisning der evt. måtte være forudsætning for forståelsen (eller den manglende forståelse!).

Ud over Aas' undersøgelse fandt jeg en undersøgelse af Kirsten Borberg om nabosprogsundervisning og -forståelse over Øresund, foretaget i forbindelse med åbningen af broen mellem Danmark og Sverige, altså en bilateral undersøgelse.

Jeg har opfattet begrebet nabosprogsundervisning traditionelt, altså overvejende om undervisning der er lovbestemt gennem skolebestemmelser i de tre skandinaviske lande, og som forudsætter at disse tre sprog "ligner hinanden mest", og hvor man

iflg. den traditionelle opfattelse ikke behøver at bruge metodik fra fremmedsprogsundervisningen. Der findes nyere undersøgelser og videnskabelige artikler der anfægter denne traditionelle opfattelse, bl.a. gennem sprogsociologiske tænkemåder og gennem kritiske betragtninger over hvad "lighed" egentlig er når det gælder sprog: Er lighed et spørgsmål om sproghistorisk fællesskab, eller kan det fx også betragtes fænomnologisk som den lighed (eller forskel) sprogbrugerne umiddelbart oplever? (se fx Møller 2000: 63 om nordistisk-politisk defineret nabosprog).

Jeg har også registreret at der findes andre arbejder med nabosprog, fx Projektet Språk og litteratur i Vest-Norden (Coleman 2000), som er et trilateralt samarbejdsprojekt mellem Færøerne, Island og Norge. Disse tre sprog kan også opfattes som nabosprog, dels fordi deres områder geografisk er (relativt) tæt sammen, dels fordi de sproghistorisk har visse ligheder. Dette projekt er fortrinsvis for gymnasielærere, og jeg har ikke kunnet konstatere om der findes en rapportering af hvad det har betydet for disse læreres undervisning og for deres elever.

I det nordligste Sverige skal finsk udbydes som tilvalgsfag i skolen, og i dette område er interessen for dansk som nabosprog overordentlig ringe. Her er det altså de geografiske og sociologiske "nabosprogsbetragtninger" der har vundet over de sproghistoriske og fænomnologiske, naturligt nok: Det er praktisk at kunne nabosproget i regionen – selv om sprogene er helt forskellige. Tilsvarende finder man i Danmark en højere frekvens for tilvalg af tysk i Syd- og Sønderjylland end i Østdanmark.

På det gymnasiale område fandt jeg en svensk-dansk bilateral forståelsesundersøgelse og et forskningsprojekt om litteraturpædagogik, men ingen samlet undersøgelse af den "daglige" nabosprogsundervisning. Der findes formentlig en række mindre rapporter om dette på amtscentrene eller kulturforvaltningen i amterne i Danmark, fx om venskabsbyprojekter, lejrskolerejser, udveksling af lærere o.lign.

På universitetsområdet gælder det at der for det meste er fastsat lektionstal eller point for dels den obligatoriske nabosprogsundervisning for hovedfagskandidater i modersmålet, dels de særlige, uddybende kurser. Generelt er forskellene meget store imellem de enkelte institutioner.

I Danmark har jeg fundet nogle undersøgelser af nabosprogsarbejde i læreruddannelsen – som jo i Danmark ikke ligger på universiteterne, men på seminarier. Her er der centrale bestemmelser for undervisningen, men ikke noget fast timetal, og tendensen er at der på grund af nedskæringer generelt undervises mindre i nabosprog end tidligere. Lyspunktet i dansk læreruddannelse er nok de bilaterale fondskurser, fortrinsvis arrangeret af Fondet for dansk-norsk samarbejde.

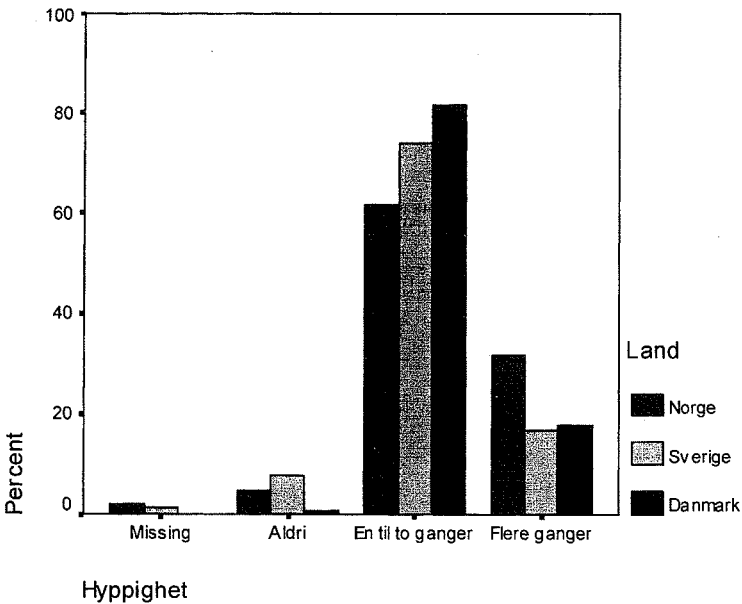
Inger Aas' undersøgelse

Inger Aas har gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskolelærere i de tre skandinaviske lande (Aas 2000). Lærerne var udvalgt efter regioner således at man både fik svar fra regioner tæt på nabolandet og langt fra (se tabell 1). Det der spørges om, er lærernes holdninger til og hyppigheden af nabosprogsundervisning hos de deltagende lærere. Desuden kommer undersøgelsen ind på lærernes generelle holdninger, elevernes holdninger (sådan som lærerne ser den, eleverne er ikke blevet spurgt), vurdering af tilgang til undervisningsmaterialer, metoder m.m. Der foreligger ikke i Aas' undersøgelse egentlige evalueringer af konkret undervisning, det er udelukkende lærerens udsagn om undervisningen der er Aas' kilder. Der er desuden i undersøgelsen nogle uddybende interviews med enkelte lærere i de tre lande. Herunder gengives Aas' oversigt over de involverede skoler:

	Norge	Sverige	Danmark
Øst	Østfold/Hedmark	Uppsala/Gävle	Frederiksborg Amt
Vest	Sogn og Fjordane/ Møre og Romsdal	Karlstad/Strömstad/ Arvika/Uddevala	Ringkøbing Amt
Nord	Troms/Finmark	Umeå/Luleå	Nordjyllands Amt
Sør	Aust/Vest-Agder	Lund/Malmö	Sønderjyllands Amt

Tabell 1. Oversikt over områder som har fått spørreskjema.

I diagrammet nedenfor viser Aas lærernes svar på hvor ofte de behandler de skandinaviske nabosprog i undervisningen.

Signifikanstest: $\chi^2 = 20.224$ $p < 0.000$

Diagram 1. Hvor ofte behandler du de skandinaviske grannespråkene (informasjon om språkene eller tekster på nordiske språk) i undervisninga di? Resultater fordelt på land.

I alt deltog 421 lærere i undersøgelsen, og svarprocenten var på hhv. 71, 66 og 66 i de tre lande.

Den umiddelbare positive læsning af diagrammet giver følgende resultater: Over 90% af lærerne i de tre lande kommer mindst én gang om året ind på nabosprogsundervisning med deres klasser, flest i Danmark, færrest i Sverige, men andelen der svarer "aldrig" er meget lille. Med andre ord: Det store flertal af lærerne gør deres pligt i forhold til de centrale bestemmelser om nabosprogsundervisningen i de tre lande. Der er nogle små forskelle i forhold til om det er kvindelige eller mandlige lærere, og en noget større forskel på yngre og ældre lærere. Det sidste er nok så interessant, for tendensen er at de yngre i mindre grad tager emnet op i deres undervisning – kunne det tyde på en afmatning? På at det i fremtiden vil gå ned ad bakke med nabosprogundervisningen?

Det kunne naturligvis være spændende at undersøge nærmere hvad de pågældende lærere så rent faktisk gør: Hvilke materialer bruger de? Hvilken metodik bruger de? Underviser de ud fra en sproglig, en litterær og/eller bredere kulturel synsvinkel? Er der perspektivering til en rejse eller en udveksling for eleverne (venskabsby, lejrskole eller brevvekslingsklasse)? Hvor mange timer bruger de? Hvad synes eleverne om det konkrete forløb? Hvad lærer de af det? Her er efter min mening stof til nærmere undersøgelser.

Det kunne også være interessant at høre noget fra de 33% som ikke har svaret (trods rykkere!!).

Kirsten Borbergs undersøgelse

Kirsten Borbergs rapport (2001) tager udgangspunkt i skolebestemmelserne om nabosprogsundervisning i de to nabolande, Sverige og Danmark. Projektet var specifikt bygget på undervisningsmaterialet "*Sproget forbinder/Språket forbinder*" som blev udgivet i forbindelse med Øresundsbroens åbning i sommeren 2000, og som på flere måder er et atypisk undervisningsmateriale (herom senere). Målet med Kirsten Borbergs feltarbejde (Borberg 2001: 4) var at undersøge:

- elevernes holdninger til nabosprogene svensk og dansk
- i hvor høj grad eleverne ”forstår hinandens sprog” (nabosproglig kompetence)
- hvorvidt de anlægger/lærer sig strategier i deres bestræbelser på at forstå (læringsstrategier)
- hvorvidt de kan anvende disse strategier i en reel kommunikationssituation (anvendelsesstrategier).

Det teoretiske grundlag er hentet i ”klassikerne”: Börestam (1994), Kjær (1993) og i den nye Lundin og Zola Christensen (2001). Der deltog en 7. og 8. klasse fra hhv. Helsingør og Hålsingborg, i alt 47 svenske elever og 33 danske. Undersøgelsen har tre faser:

Første fase undersøger vha. spørgeskema elevernes umiddelbare holdninger og kendskab til nabolandet og deres egen opfattelse af deres umiddelbare sproglige forståelse af hhv. talt og skrevet dansk/svensk.

Anden fase var gennemførelse af et undervisningsforløb over 10 lektioner i hver klasse ved Kirsten Borberg der er lærer og cand.pæd. Materialegrundlaget var det ovenfor nævnte, og undervisningen gik ned i to af materialets i alt ti emner.

Tredje fase bestod i en evaluering, dels af eleverne selv, dels af Kirsten Borberg, og en afsluttende perspektivering på læringsaspekter i forløbet, både set i forhold til materialet og i forhold til elevernes indledende holdninger og erklærede færdigheder – eller mangel på samme.

Konklusionen på *det nabosproglige udbytte* af lytteøvelsen (med videobånd) bliver at svensk og skånsk lyder meget forskelligt (Borberg 2001: 29):

- skånsk er sværere at forstå end svensk
- slang er svært at forstå, og derfor er de unge sværere at forstå end de ældre
- hvis man skal tale sammen på forskellige, men også beslægtede sprog, må man tale direkte med ansigtet vendt mod den man taler med og gøre sig umage med udtale og tempo

- kropssproget og ansigtsudtrykket hjælper til forståelse
- hvis man skal lave lydoptagelse og bruge den som lytteøvelse, fx i et klassesamarbejde, må der ikke være baggrundsstøj af nogen art, heller ikke musik
- interesse for indholdet befordrer forståelsen.

Evalueringen af læseforståelsen var mere positiv (Borberg 2001: 30):

- man får et ”bredere indtryk”
- det hjælper at se ordene
- man har bedre tid til at forstå
- den talte dialekt er svær
- man har sit eget tempo.

Borberg konkluderer om det sproglige element i nabosprogsundervisningen at:

- *nabosproglige kontakter og det personlige møde skærpes* hvis der er kontakt mellem færre personer, og hvis der bliver bragt *mere forpligtelse* ind i billedet: (”tvunget til”, have nabosproget ”runt sig”, bo sammen *to og to*, ikke to fra hvert land som tidligere foreslået [lejrskole eller udvekslingsrejse etc. Henrik Møller])
- *arbejdet skal koncentreres i sproglig retning*: (lista ut betydelsen, læse ordet flere gange, læse højt, slå ord op, sammenligne med engelsk)
- *der skal undervises i nabosprog.*

Det bemærkes også i konklusionen om anvendelsen af materialet at de svenske elever er mere motiverede for en relativt stram sproglig arbejdsform end de danske! (Borberg 2001: 37).

I den indledende holdingsundersøgelse gav nogle af eleverne udtryk for at de forventede at lære at tale svensk flydende – dette havde de dog opgivet i den afsluttende undersøgelse!

I elevernes afsluttende evaluering af forløbet tegner der sig en klar forskel på 7. og 8. klasse: 7.-klasserne mente at det var

blevet lidt kedsommeligt og trættende at fokusere så grundigt på sprog, mens 8. klasse (især de svenske elever) mente at det var interessant (Borberg 2001: 34).

I øvrigt mente de svenske elever generelt at de var blevet bedre til at forstå dansk end omvendt. Dette kan ifølge Borberg skyldes at hun (der er dansker) underviste både de svenske og de danske elever. Svenskerne har så i tilgift til det egentlige undervisningsstof i materialet også fået en "rejseselektoreffekt" som danskerne ikke fik.

Om materialet "*Sproget forbinder/Språket forbinder*" siges det i rapporten at det i høj grad bruger metodikker der traditionelt opfattes som hjemmehørende i moderne fremmedsprogsmateriale, fx lytteøvelser med opfølgning. Det vil sige at dette materiale i nogen grad har forladt den traditionelle nordiske opfattelse at nabosprog pr. definition ikke skal behandles som et fremmedsprog. Dette er nyt i forhold til Kristian Kjærs anbefaling som i højere grad går ud på, så at sige "umærkeligt" at integrere nabosprogene i andet undervisningsstof, også stof fra andre fag (fx natur/teknik, geografi, evt. historie). "*Sproget forbinder/Språket forbinder*" har været meget dyrt at producere og har været sponsoreret af et privat firma i forbindelse med åbningen af broen. Det er nok urealistisk at forestille sig almindeligt forlagsproduceret materiale i denne prisklasse til et så relativt lille område inden for modersmålsundervisningen.

Det nævnes også at den sproghistoriske del af materialet i høj grad interesserede eleverne. Denne del hjalp også på de tosprogede elevers interesse – som ellers var ganske lav på forhånd.

Selve undervisningsprojektet var på den ene side præget af en vis nyhedsinteresse hos eleverne, kombineret med "gæstelærereffekten", på den anden side havde eleverne ikke et egentligt ejerskab til projektet, og det blev af gode grunde ikke integreret i den almindelige modersmålsundervisning i hhv. dansk og svensk, således som man normalt anbefaler for nabosprogsundervisningen.

I det konkluderende afsnit tager Kirsten Borberg udgangspunkt i Undervisningsministeriets nye faghæfte *Klare mål*, Dansk UVM 2001: Ved udgangen af 9. og 10. klasse skal eleverne kunne:

- læse norske og svenske tekster
- forstå norsk og svensk i store træk
- og have kendskab til ligheder og forskelle mellem nabo-sprogene.

Derefter drøfter Kirsten Borberg læringsaspektet i forløbet ud fra den grundopfattelse at én ting er undervisning, sådan som den tager sig ud for skolesystemet og læreren, noget andet er den faktiske læring eleverne opnår; hun skriver:

Også i nabosprogsundervisningen må en væsentlig dimension være at følge elevernes tilegnelse af kundskaber og færdigheder. Hvad lærer eleverne undervejs i arbejdet, og hvad har de lært når et arbejde /forløb er slut?

Kan man overhovedet tale om læring på et område der nok er omfattet af læseplanslovgivning, men som på unik vis er *funderet på holdninger, idealer og personlige erfaringer, og hvor målene er mere baseret på idealistisk definerede forventninger* (min fremhævelse) end på specifikke kommunikative, kulturelle og demokratiske færdigheder som man med et lidt patetisk udtryk kunne kalde nordiske kompetencer?

... Det ligner halve kompetencer man opøver i, at lytte og forstå et andet sprog, men ikke i at tale det. (Borberg 2001: 39).

Senere skriver hun:

Jeg vil tillade mig at postulere at eleverne i 7. og 8. klasse på de to skoler i mit projekt på forhånd opfyldte kravene i Klare Mål da de umiddelbart kunne læse tekster på de to sprog og med sikre eksempler dokumentere et erfaringsbaseret kendskab til og for enkeltes vedkommende viden om bl.a. sproglige forskelle og ligheder. Men dette er ikke ensbetydende

med at de forstod indholdet, konteksten og de specifikke, sproglige mekanismer der sætter skub i springet mellem *kendskab* og *erkendelse* af svensk og dansk som sprog, nabosprog og (fag)litteratur (min fremhævelse).

Efter min opfattelse nærmer det sig en hån mod motiverede elever at kravene til deres undervisning ikke stiler højere end kendskab når det rent faktisk er reelle kompetencer de selv efterspørger i at kunne tale med naboerne når de mødes eller arbejder sammen ...

Om elevernes arbejde med undervisningsmaterialet skriver Kirsten Borberg:

Elevernes mange evalueringer i løbet af projektet tyder på at svenske elever rent faktisk arbejder mere målrettet og veldefineret end de danskere der deltog i processen idet de tilsyneladende har medbragt en implicit bevidsthed om strategier for arbejdet som gør flere af dem i stand til at forholde sig til læring, til evaluering af egne opgaver og til transformering af det lærte til andre, beslægtede forhold i undervisningen.

For en meget stor del af de danske elever i projektet var det i højere grad tilfældigheder der spillede ind i arbejdet end karakter og udbytte, baseret på akut interesse ved udsigten til personlig oplevelse og derfor i evalueringen reduceret til "sjovt" eller "kedeligt". I modsætning til en del af de svenske elever for hvem succeskriteriet bl.a. var baseret på det konkrete udbytte (udsagn om ny viden om nabolandet, om sprogforskelle/-ligheder, sproghistorie, strategier etc.) og perspektiver for anvendelsen heraf (Borberg 2001: 41).

Kirsten Borberg ser den mulige konsekvens af *Klare Måls* formulering af målene for nabosprogsundervisningen at "... arbejdet med nabosprog i folkeskolen risikerer at blive så udvandet eller slet og ret meningsløst at det nordiske perspektiv kommer til at udleve sig selv på grund af mangel på eksplicit intention og indhold."

Som en handlingsmæssig konklusion på rapporten anbefaler hun – inspireret af fremmedsprogspædagogikken – forsøg ... hvor nabosprogsundervisningen deles op under flere synsvinkler:

- en elementær fremmedsprogspædagogisk tilgang til mere kommunikativ kompetence (både lytte og tale)
- en stærkere satsning på modersmålets sproglige dimension som basis for en større nabosproglig viden og bevidsthed
- formulering af en egentlig nabosproglig didaktik ud fra en bevidst og strategisk læringsvinkel
- omlæggelse af de eksisterende kurser inden for de nordiske modersmålslærerforeninger i retning af didaktik, læringsbevidsthed og udveksling af strategier, netværkssamarbejde på tværs af fag og grænser osv.
- etablering af flest mulige udvekslingsmuligheder for elever, elevgrupper og lærere
- forskning i området ”nordiske kompetencer” med henblik på definerings af hvilke der primært er tale om, hvordan de kan udvikles, støttes og vedligeholdes, og hvordan de kan omsættes til handling
- obligatorisk elevpraktik i et andet nordisk land mindst én gang i skoleforløbet
- obligatorisk internordisk eller bilateral lejrskole for alle skoleelever mindst én gang i skoleforløbet
- konkret deltagelse i aktiviteter og kampagner der har med børn, demokrati og mellemløst forståelse at gøre (fx et fællesnordisk børneråd med formidlingspligt til elevråd)
- udgivelse af en nordisk børne- og ungdomsavis, både i trykt og elektronisk version
- etablering af flest mulige elektroniske samarbejdsrelationer
- evaluering af udbyttet af faste gæstelærerordninger og jobsvob (Borberg 2001: 43).

Jeg har gjort relativt meget ud af denne rapport fordi det er en af de få som har været "nede" i konkret undervisning med et konkret materiale (og med en lærer som har en enorm erfaring med nordisk samarbejde). Ud over denne har jeg kun fundet Linnér & Linnér (1992) som i et vist omfang har konkrete beskrivelser af ideer og resultater.

Mine afsluttende anbefalinger

Gymnasieskolen skal undersøges systematisk, der findes intet *centralt* (men måske amtsligt) herom (der er 140 gymnasier i Danmark). (I første omgang statistisk forskning).

Det kunne være interessant at følge op på Aas' statistisk set meget store materiale med nogle undersøgelser af hvad lærerne så faktisk gør i deres klasser de 1-2 gange om året de har nabosprogsundervisning: Hvor mange timer bruger de? Hvilke materialer bruger de? Har de intentioner om at etablere venskabs- eller brevvekslingsklasser? Lægger de lige megen vægt på begge nabosprogene (eller på et ikke-nabosprog, typisk islandsk)? osv. (Klasserumsforskning).

Det ville være meget nærliggende og meget spændende at anvende Borbergs metoder på en større gruppe elever og i andre regioner. Også her ligger der efter min vurdering en opgave, lige til at tage fat på. (Klasserumsforskning).

Hvis jeg skulle drage en konklusion om selve nabosprogsundervisningen, ser det efter det foreliggende ud til at den kan få en middelkarakter: Ganske vist overrasker det Aas at procentdelen af lærere der har undervist i nabosprog, er så forholdsvis stor, men der er mange usikkerhedskilder: "Husker" de adspurgte lærere rigtigt? Hvad med de 33 % der aldrig har svaret? Og hvordan har lærernes motivation og motiverings-effekt over for eleverne været? (Klasserumsforskning).

Litteratur

Borberg, Kirsten og Gitte Persson Ohlin1999: *Sproget forbinder/Språket förbinder*. KPMG Consulting, Malmö.

- Borberg, Kirsten 2001: *"Vi kunne sikkert lære meget af hinanden"*. Rapport om den nabosproglige forståelse hos skoleelever i 7. og 8. klasse før og under arbejdet med materialet *"Sproget forbinder/Språket forbinder"*. Öresundsuniversitetet og Danmarks Pædagogiske Universitet, Afdelingen i København.
- Börestam Uhlmann, Ulla 1994: *Skandinavisk i samtaler. Språkliga och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, nordmän och svenskar*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 38. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk.
- Coleman, Nancy L. 2000: Projektet Språk og litteratur i Vest-Norden. I: *Språk i Norden 2000*, s. 50-58.
- Kjær, Kristian 1993: *Nabosprogsundervisningens metodik*. Nordisk språksekretariat.
- Linnér og Linnér 1992: *Gleder meg till svar. Elever i Norden skriver till varandra*. Föreningen Norden. Stockholm.
- Lundin, Katarina og Robert Zola Christensen 2001: *Grannspråksförståelse i Öresundsregionen år 2000*. Nordlund, Småskrifter från Institutionen för nordiska språk i Lund.
- Maurud, Øivind 1976: *Nabospråksförståelse i Skandinavien. En undersøkelse om gjensidig forståelse av tale- og skriftspråk i Danmark, Norge og Sverige*. Norsk utredningsserie 1976:13. Stockholm: Nordiska rådet.
- Møller, Henrik 2000: Sproglig opdagelse – sproglig opdragelse. Nabosprog i et didaktisk perspektiv. I: *Språk i Norden 2000*, s. 62-71.
- Møller, Henrik 2001: *Oversigtlig redegørelse for aktuelle udredninger vedrørende nabosprogsundervisningen i Norden*. Afleveret til Nordisk Ministerråd 29.12.2001.
- Aas, Inger 2000: *Grannspråksundervisning – har vi det da?* Utrykt hovedopgave ved Universitetet i Oslo.